

4 Natrium en Kalium

tekenen / schilderen

Irene van de Laag

Beschrijving van Natrium en Kalium in het boek van Frits Julius 'Grundlagen einer phänomenologische Chemie'

vorm en beweging, vormen en oplossen

De fenomenologische beschrijvingen van Julius nodigen uit om je met de processen van de stoffen te verbinden, en daar schetsen bij te maken. Ik heb gewerkt met rietpen en inkt op tekenpapier van 21 x 30 cm. Soms heb ik het oppervlak van het papier geschuurd waardoor de inkt en het water daar anders gaat bewegen en er andere structuren kunnen ontstaan.

Wat me raakt zijn de tegenstellingen en verbindingen in de gebaren van het Natrium, zoals de weg van vast naar vloeibaar, spanning en rust, rust in een dynamische omgeving. Of vanuit een vaste, geïsoleerde toestand door aantrekking van water en daarin oplossend overgaand naar een stromend levensgebied. Ook beschrijft Julius de relatie tussen zeewater en bloed van de mens. In zijn beschrijving van Natrium en Kalium bespreekt hij ook beide stoffen en hun werking in de plant. Hierin zien we het vloeibare, opstijgende vanuit de aarde naar de zon; en het vormgevende, structurerende gebaar van het Kalium en de Koolstof vanuit de kosmos naar de aarde. Ook komt het de stromende en het vormende gebaar samen in de cellen waar het stromende binnen en buiten de cel telkens anders van karakter is.

Genoeg om mee aan het werk te gaan.

Hieronder een paar schetsen.

Natrium trekt water aan, en lost erin op.

Wat een wonderbaarlijk gebaar: een vaste stof die water gaat aantrekken en opnemen, zich ermee gaat verbinden en er vervolgens in oplost.

Geen idee hoe je dat vorm geeft, dus gewoon maar proberen:

Natrium in water

Natrium gaat smelten in water, wordt kogelrond, ofwel het 'rond' als werkwoord, en gaat sissen, wervelen, en lost op.

Natrium sissend oplossen in water.

Na wil meebewegen, in de zee, in een 'Endlose Flüssigkeitsbewegung', spannend is het contrast tussen de rust en de beweging. Het Kalium komt tot rust in de beweging! Dat is beslist nog zoeken!

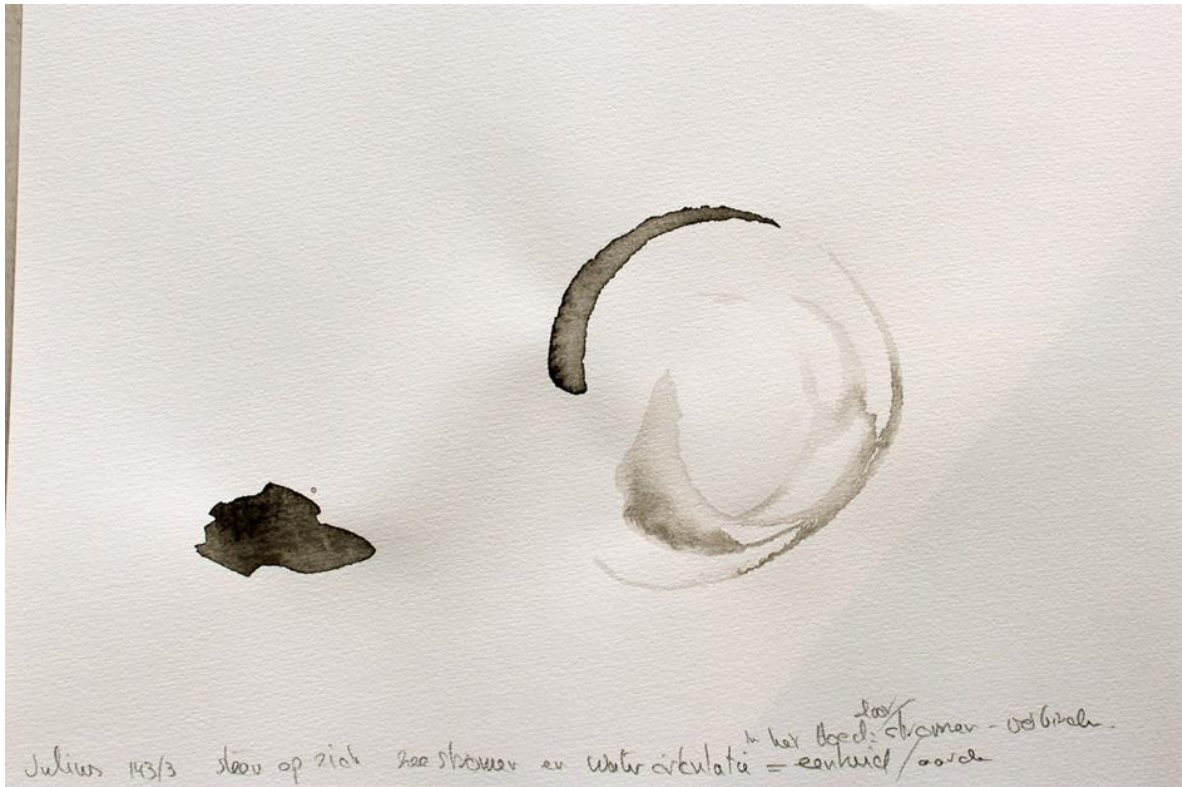
Meegolven, meewervelen, meestromen, 'Endlose Flüssigkeits Bewegung'

Julius 112/3 In een dce vol levende wezens Ein Daseinsraum für das Leben.
Ein Daseinsraum für das Leben

Julius 156/2 Zeezout en bloed
Zeezout en bloed

De steen op zich en zeestromen en watercirculatie, de aarde tot een eenheid vormen

Ook het bloed verbindt in een ritmisch stromen.

Zoeken vanuit een vaste, geïsoleerde vorm naar verbinden, een-worden

Het deed me denken aan de tekst:

*'Seltsam im Nebel zu wandern!
Einsam ist jeder Busch und Steine,
Kein Baum sieht den andern,
Jeder ist allein...'. Hermen Hesse*

Het contrast tussen isoleren en verbinden.

Kringloop van het Natrium schetsen met rietpen en inkt Irene van der Laag

Natrium en Leven

Het Natrium is moeilijk in zijn gekristalliseerde vorm vast te houden. Het komt het meest tot rust in opgeloste vorm in het zeezout, in een toestand van eindeloos bewegen, waarin het kan meebewegen, mee wervelen, mee stromen. Het vindt rust en ontspanning in een zeer bewogen toestand, in een zee vol met leven.

Je vindt Natrium-verbindingen vooral daar waar het een bestaansruimte voor het leven mede kan vormgeven.

In de zee, maar ook in het bloed waar het deel uit maakt van een onophoudelijk circuleren, en ook daar een grondslag vormt voor het leven.

Naar: F. Julius: Grundlagen einer Fenomenologische Chemie, p. 142.

Afzonderen en Verbinden

Een steen heeft de neiging zich van het geheel af te zonderen, hij staat op zich. De grote zeestromen, en de watercirculatie in het algemeen maken de aarde in hoge mate tot een eenheid. In het bloed dat onophoudelijk het gehele lichaam doorstroomt komt deze verbindende, eenheid vormende eigenschap nog sterker naar voren.

Naar: F. Julius, p.143

Dynamische vormtekeningen

Uitgangspunt bij deze reeks omvormingen zijn de beschrijvingen van Rudolf Steiner over de samenhang van het zout met de Ik-organisatie en het essay van Beatrix Waldburger: *'Salz - zum Verstandnis von Formbildung und Bewusstseinsbildung'*.

Beatrix beschrijft hoe ze aan haar laboratoriumtafel het zout laat oplossen en weer kristalliseren. Ze probeert deze processen in haar bewustzijn te volgen, en kijkt of er een verschil in het kristalliseren ontstaat wanneer zij wel of niet dit proces met bewustzijn doordringt. Zo ontstaat een alchemistisch proces.

Haar valt de verwantschap van het zout met de vierheid op, zoals we dat terugvinden in bijvoorbeeld de viering in de Romaanse Kathedralen. (De plaats in een kerk of kathedraal waar het schip en de dwarstransepten elkaar kruisen of doorsnijden wordt de kruising of de viering genoemd.) We kennen de vierheid in alles wat zich wil incarneren in de fysieke ruimte, tussen de dynamische krachten die vanuit de periferie naar het centrum stromen, en die vanuit het centrum naar de periferie.

Met dit krachtenspel ben ik aan de slag gegaan in een reeks dynamische omvormingen geordend naar het vierkant. Daarbij kwamen tussenvormen te voorschijn die ik herkende uit de beeldende kunst, bijvoorbeeld de mandorla, dat is de ruimte waarin het Christuswezen vaak wordt weergegeven, en Keltische vlechtmotieven.

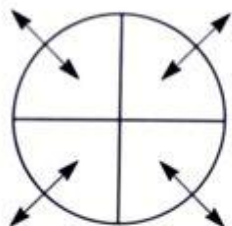
In de eerste reeks dringt de periferie door het centrum heen, en ontstaat o.a. deze mandorla, aan het eind van deze beweging ontstaat opnieuw de cirkel maar nu binnenste buiten gekeerd. In de vervolgreeks ontstaan een wereld van nieuwe vormen in de periferie die aan het eind weer samenkomen in het vierkant.

In welke nieuwe ruimten kom je in dit proces telkens terecht? Het lijkt alsof in de eerste reeks de geestelijke ruimte binnen het aardse ontstaat. Zoals we het licht herkennen in heldere zoutlagen, of in de helderheid in ons bewustzijn.

In de tweede reeks, zouden we kunnen ervaren hoe dit aardse licht, door de kosmische ruimte heen weer op een geheel nieuwe manier incarneert, en terugkomt in het vierkant.

Dat zijn de onderzoeksvragen. Ik ben benieuwd hoe deze ervaring aansluit bij het werk van Beatrix Waldburger die het zout laat oplossen en opnieuw kristalliseren aan haar laboratoriumtafel.

Fig. 10: Die zusammen- und auseinanderströmenden Kräfte bei der Bildung der Erde

Zusammen- und auseinander strömenden Kräfte bei der Bildung der Erde

Uit B.v.Schröder Das Mysterium von Chartres

Longobardisch reliëf - Rome, S. Sabina

In dit Longobardische kruis zien we verschillende aspecten van het Kalium en het Natrium in een evenwicht samengebracht. We zien de aarde en de hemelboog die rust op twee zuilen. Daarbinnen staat het kruis, vol stromende levende motieven uitmondend in spiralen.

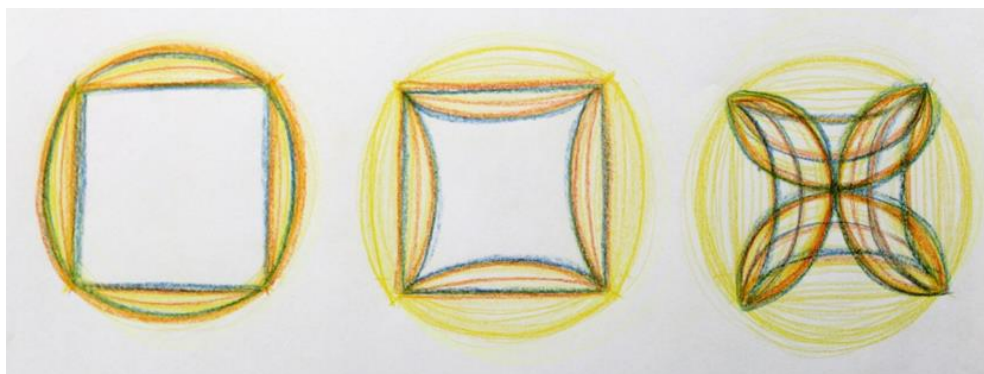
Beneden wordt het water in een stromende beweging opgenomen door het leven in elementaire groeivormen, het Kalium speelt daarbij in de natuur een bemiddelende rol. En boven de dwarsbalk van het kruis zien we de verhelderende vormkrachten zoals we die in het Natrium kunnen herkennen, verbonden met het licht en de bewustzijnsprocessen.

In de plantvormen zien behalve de ronde bladvormen ook een krachtige verticaal, gericht van de aarde naar de kosmos. In de knoopvormen zien we tussen de heldere spitse punten de levende spanning van de gekromde lijnen. Beide polen dragen de kwaliteit van de andere pool ook in zich.

Het kruis zelf is beneden in een doorstromende beweging verbonden met het plantenrijk, dat op de aarde zijn woonplaats heeft.

In de mens spelen de levensprocessen in de onderpool en de bewustzijnsprocessen van de bovenpool zich af in een dynamische balans.

Het kruis zou je kunnen zien als de Ik-organisatie die alles in samenhang en balans brengt.

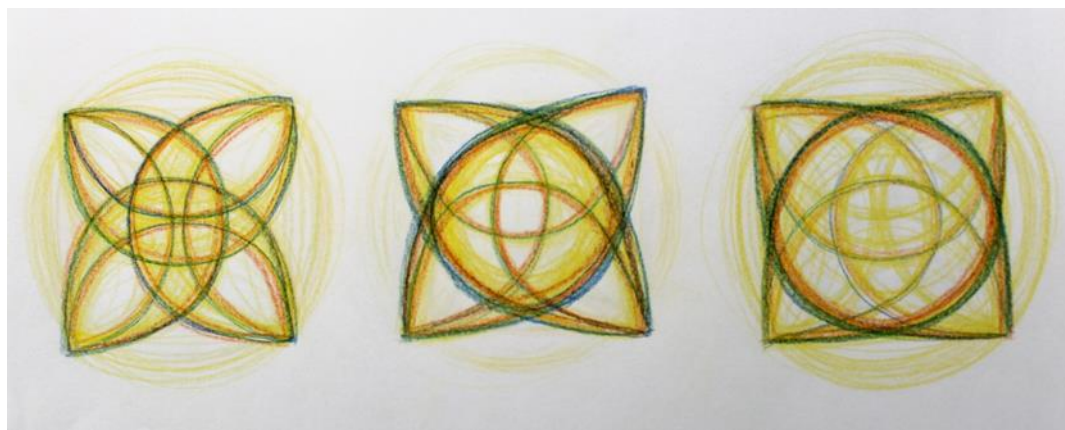

1

a

b

c

2

a

b

c

3

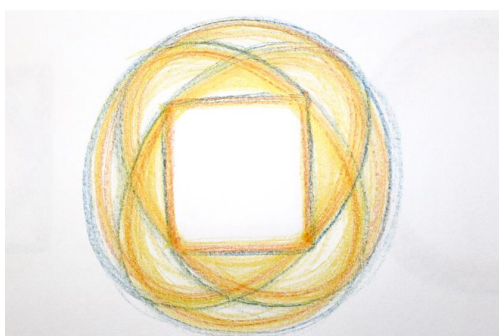
a

b

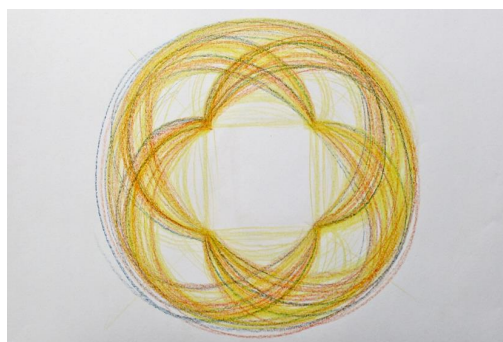
c

Dit is de eerste reeks van de vormveranderingen. De lijnstukken van de cirkel bewegen naar binnen terwijl de 4 punten van het vierkant vast blijven op hun plek.

Op verschillende momenten van dit proces ontstaan in het lijnenspel kruisen en mandorla's. Op p.3 zie je dat er opnieuw een vierkant en een cirkel ontstaan, maar nu zijn deze zo gevormd dat de periferie van de eerste tekening, nu de binnenruimte is geworden. Het licht van buiten, wordt licht van binnen.

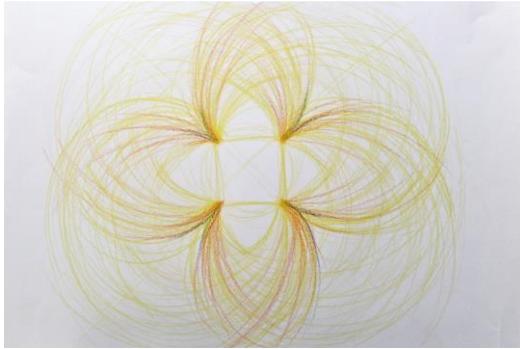

4

5

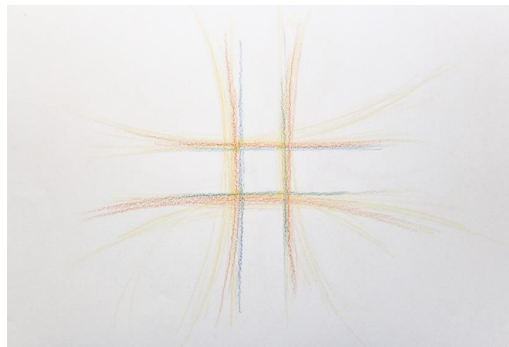
6

7

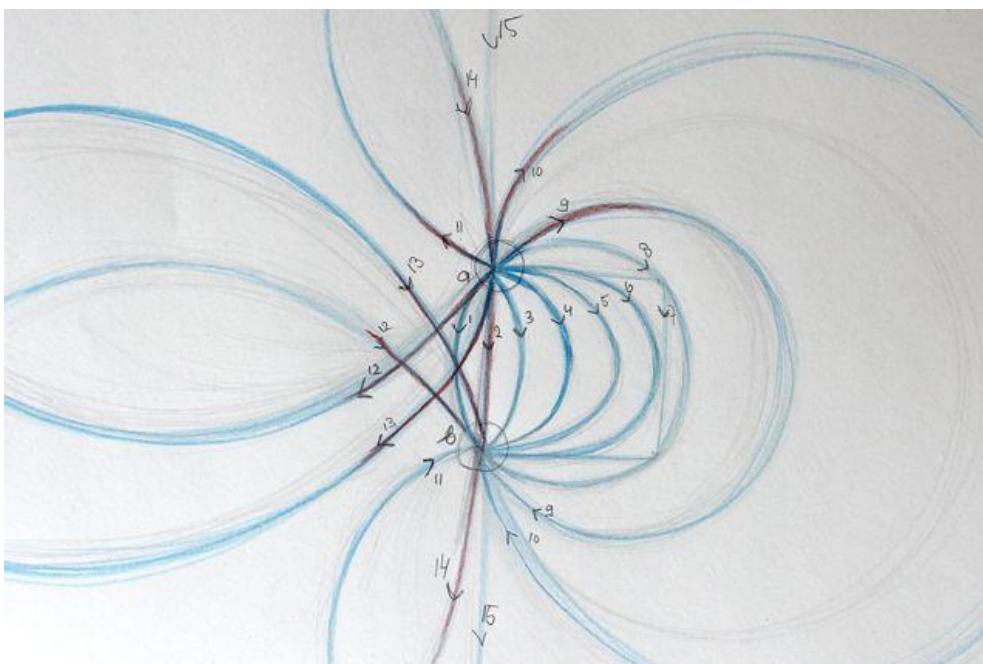
8

9

Ook in de tweede reeks blijven de 4 punten van het vierkant op hun plaats, en vervolgen we de weg van de lijnstukken consequent. Nu verbinden zij zich opnieuw met de periferie, en ook nu kun je diverse vormen herkennen die in de kunst gebruikt worden voor de Christusmotieven. Uiteindelijk ontstaat een nieuw kruis als resultaat van eerst de weg van het licht naar binnen (1,2 en 3) en vervolgens de weg door de kosmos heen terug naar het vierkant, een nieuw kruis vormend. Je zou in deze beelden ook de omvormingen kunnen herkennen van de wezensdelen van de mens.

In de volgende afbeelding zal ik de weg van de vormmetamorfose laten zien a.d.h.v. een enkel lijnstuk. Ook voeg ik een aantal afbeeldingen toe om bovenstaande te illustreren.

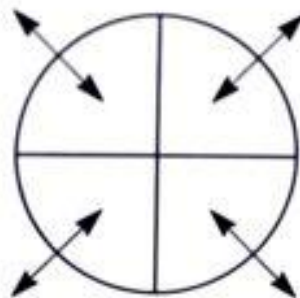
Hierbij een enkel lijnstuk van de cirkel getekend in zijn vormveranderingen.
Het uitgangspunt is de hoek linksboven a, aankomstpunt is de hoek links onder b.
Door de druk op het lijnstuk vanuit de periferie naar het centrum van de cirkel buigt het lijnstuk naar binnen en vormt dan een rechte lijn. Dan gaat die lijn onder druk verder naar binnen en komt uit bij de cirkel waar het begon, lijnstuk 1 t/m 8.
Lijnstuk 8 gaat op zijn weg van a naar b rond de beide andere hoeken van het vierkant. Je slaat dan dus vanaf lijnstuk 8 telkens 2 hoeken van het vierkant over, en maakt een steeds grotere boog door de wijde periferie, lijnstuk 8 t/m 15.
Bij het werken teken je natuurlijk de 4 lijnstukken na elkaar, hier heb ik één lijnstuk genomen om de beweging zichtbaar te maken.
In de Keltische motieven zie je de spiralen die hier ontstaan prachtig vormgegeven.

*Bible moralisée - God meet de wereld uit - rond 1250
We zien de aarde met de 4 elementen*

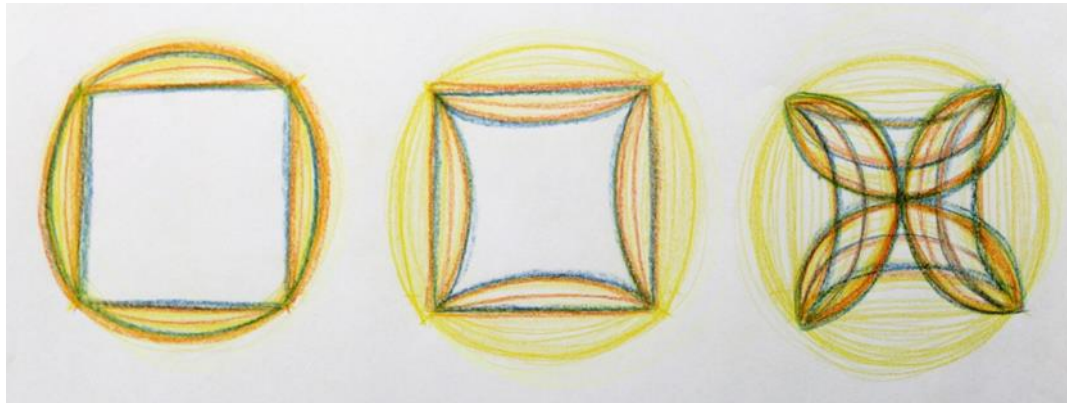
*Hildegard von Bingen - Welt und Mensch
Vierheid en cirkel - kosmische mens*

*Fig. 10: Die zusammen- und
auseinanderströmenden Kräfte
bei der Bildung der Erde*

Chartres - krachten bij het vormen van de aarde -

In de cirkel zijn de krachten vanuit de periferie naar binnen gelijk aan de krachten vanuit het centrum naar de periferie, in de vormveranderingen neemt de kracht vanuit de periferie naar binnen toe en buigen de lijnen naar het centrum toe naar binnen.

Deel van een drieluik van de Deesisicyclus

'De Heer der Heerscharen' - de Heer Sabaoth en het Kind Emanuel met boven hem de Duif - gedragen door de engelen - in de hoeken de evangelisten - Necephorus Savin In het rode vierkant zie je de lijnen naar binnen bewegen.

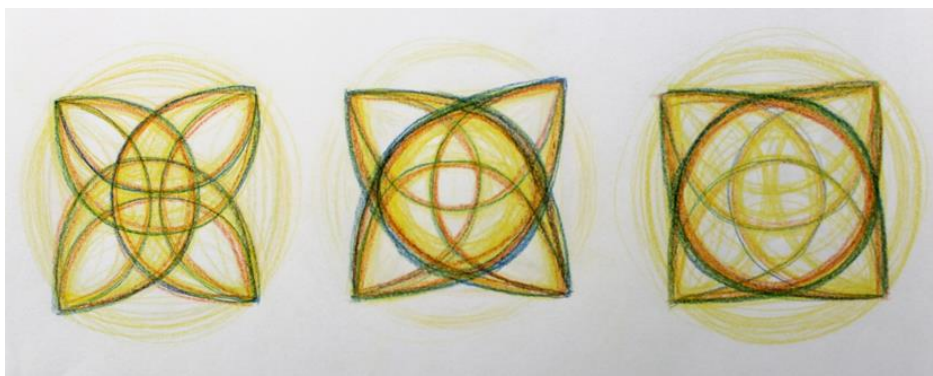

Transfiguratie

Hier opnieuw het beeld van de naar binnen gebogen lijnen, hier in het dubbele kwadraat

Book of Durrow - 7^e eeuw - Iona - detail centrum

In de binnenruimte die ontstaat draagt het Christuswezen het Woord in de aardesfeer binnen.

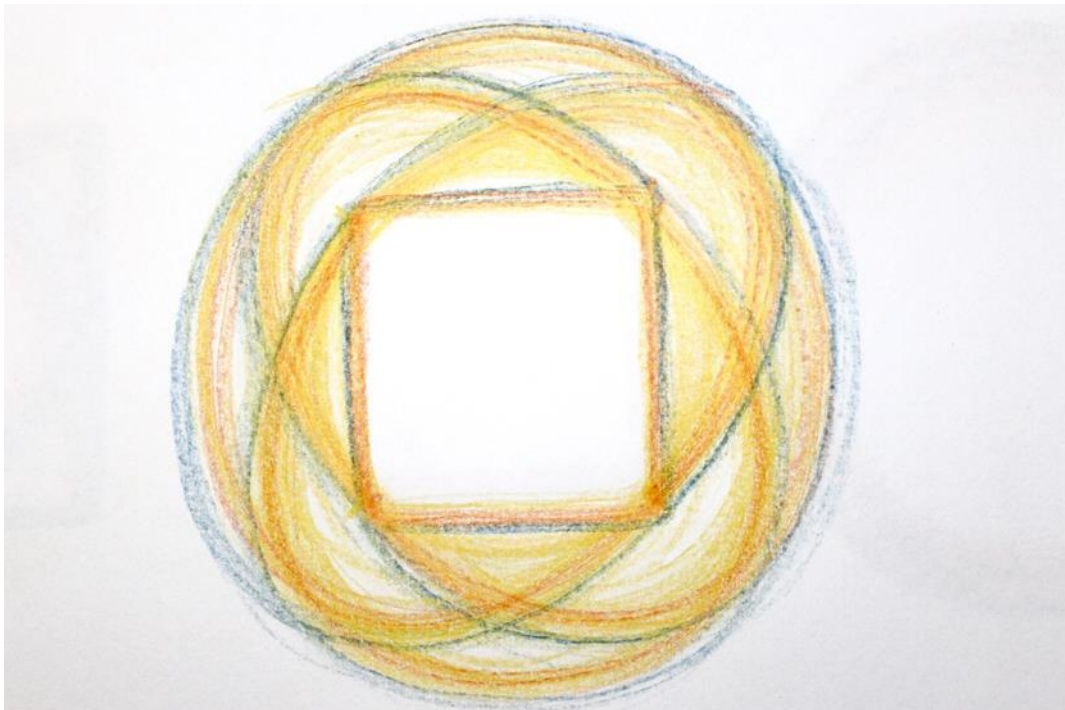
Altaar retabel - Barcelona 12^e Eeuw

De mandorla, de vorm waarin het Christuswezen wordt afgebeeld, ontstaat wanneer de naar binnen gebogen lijnen van de cirkel elkaar gaan overlappen, doordringen, waardoor een nieuwe ruimte ontstaat. Je ziet hoe deze ruimte nu ontstaat binnen het kruis.

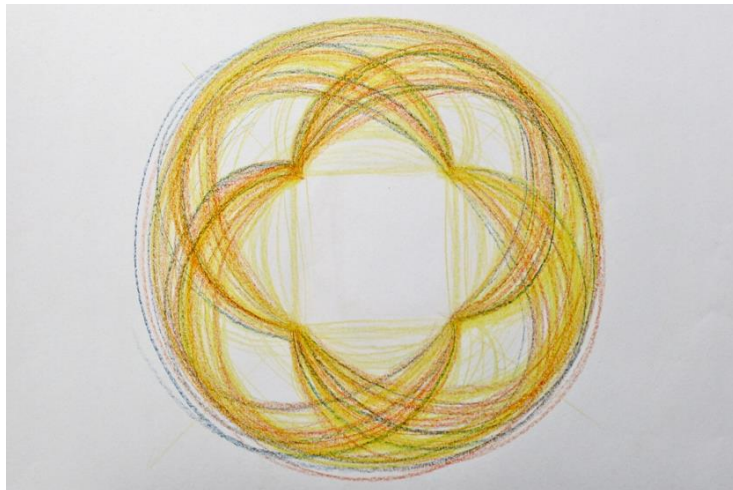
Venetië San Marco - Genesis mozaïk in de koepel van de voorhal

Detail Longobardisch reliëf - Rome S. Sabina

In de tekening zijn de vormen afgerond, in het Longobardische motief zijn ze spits.

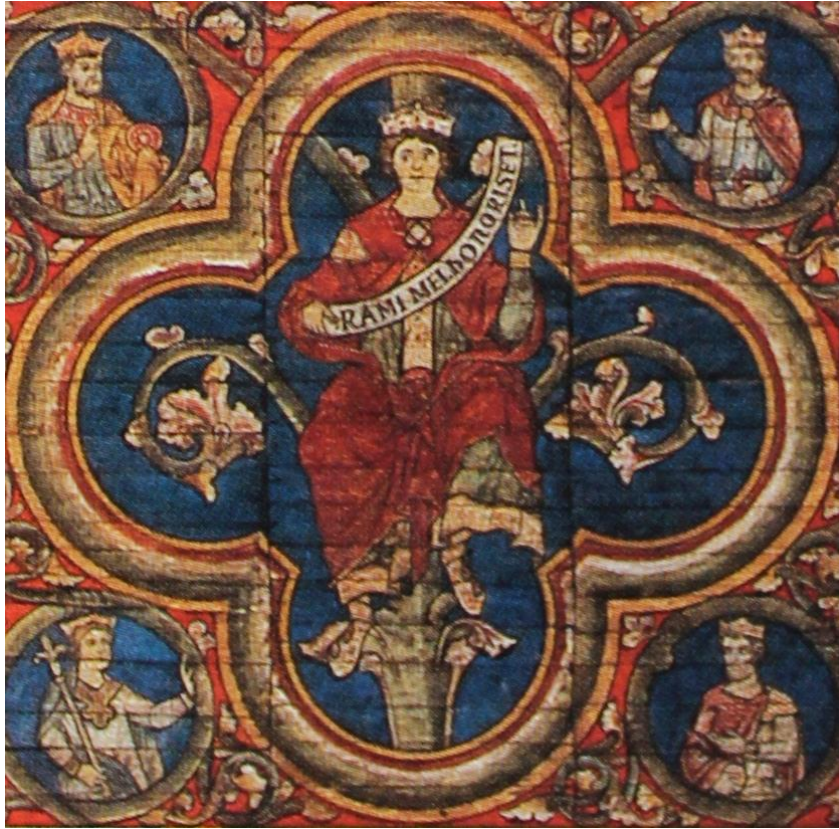

De vormverandering gaat verder en er ontstaan rond de vier punten van het vierkant nieuwe vormen.

Majestas-antependium St. Walpurgisklooster Soest - rond 1170

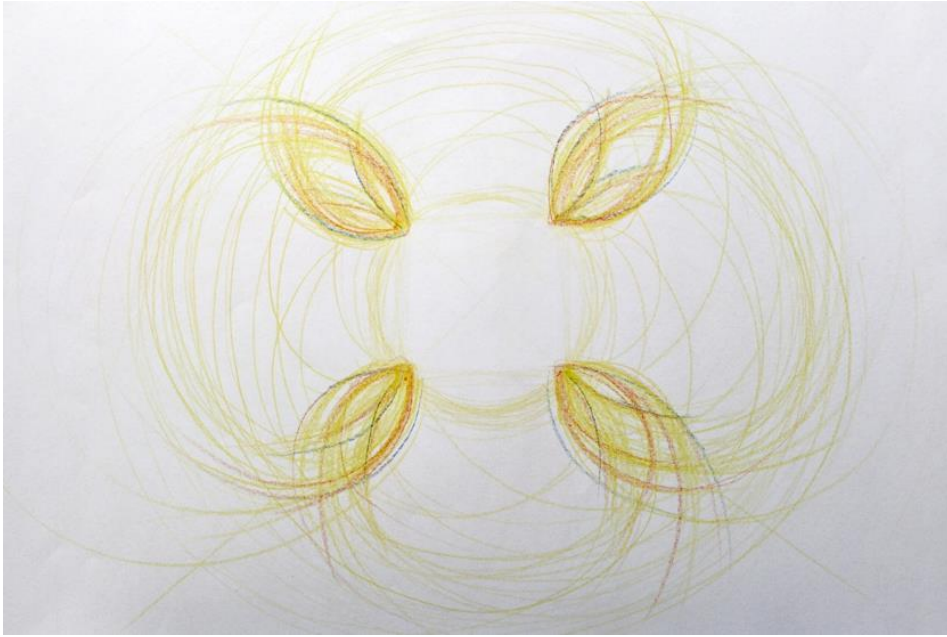
Hildesheim St. Michel - houten plafond detail

Regensburg - evangelium Hendrik II rond 1020
afbeelding van de vorst

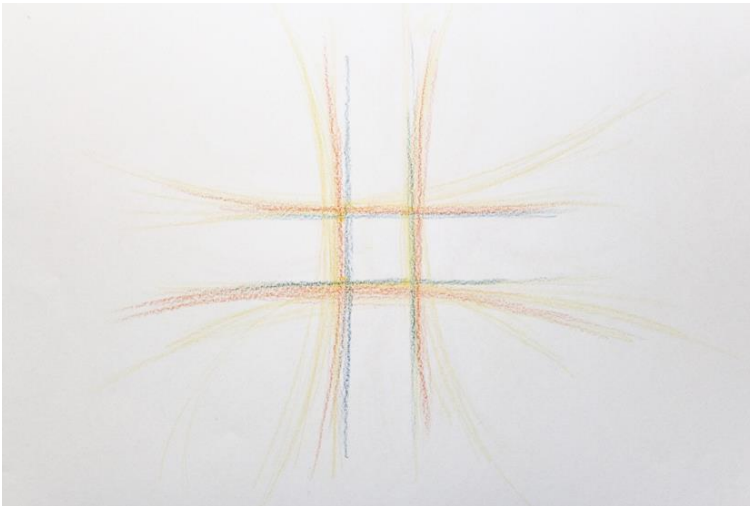
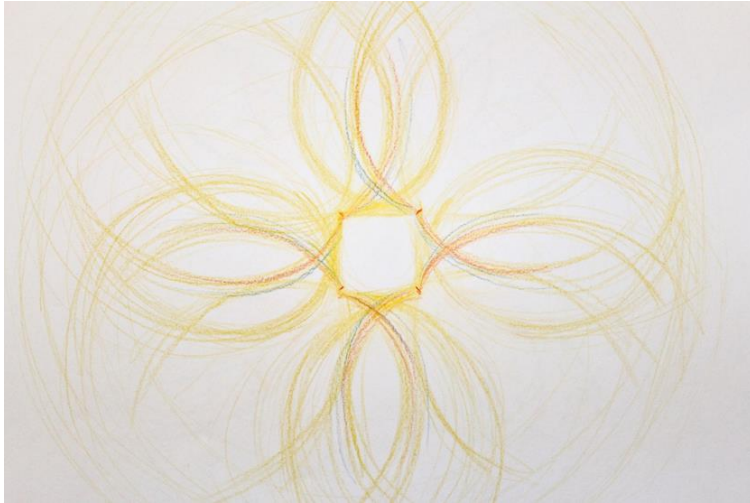

Majestas 1188 Evangelium van Hendrik de Leeuw

Book of Durrow 7^e eeuw Dublin, detail

In dit centrum zie je hoe de spiralende dynamische vormen geordend zijn vanuit de cirkel en de vierheid.

Longobardisch Kruis

*Die Welt scheint kugelrund, dieweil sie solt vergeh`n;
Geviert ist Gottes Stad: drum wirt sie ewig steh`n.*

Angelus Silesius

*De wereld is kogelrond daarom zal zij vergaan;
Gevierd is Godes stad: daarom zal zij eeuwig bestaan.*

Longobardisch reliëf - Rome - S. Sabina

In de Keltische motieven zien we recht en rond, stromen en vormen voortdurend in een evenwicht gebracht. Dit Longobardische Kruis geeft prachtig de essentie weer van wat we al gezien hebben bij de stoffen Na en K aan ordenende kracht, en stromende kracht. De vormgevende kracht vanuit de kosmos naar de aarde werkend. De stromende kracht vanuit de aarde naar de kosmos werkend zoals we die in de plantenwereld kunnen herkennen. We zien het in dit motief in de plantenmotieven die van beneden naar boven streven, en in de spitse kruisvormen boven de dwarsbalk van het kruis. In het kruis zelf zien we zowel het stromen als het ordenen. Hier zien we ook de vierheid waarvan Angelus Silesius spreekt, in de vorm van het kruis, en de motieven daarboven.

Het stromende, impulserende, verbindende is meer dromend, het rechte, hoekige, ordenende, is meer wakker. Het een is meer stromend, vloeiend, het ander is meer kantig, staccato.

Kalium

Groei - Impuls - gemengde techniek - Irene van der Laag

Hier is juist het stromende, impulserende, dynamische van het groeien mooi te zien.